

Урок мовленнєвого розвитку. Складання та розігрування діалогів відповідно до певної ситуації

Вправа «Протидія мікроагресії»

Опис. Вправа будується на засвоєнні двох понять: *мікроагресія* та *ненасильницьке спілкування*. Спочатку учні тренуються у визначенні прихованих повідомлень, які транслюються через репліки з мікроагресією. Після вивчення основ ненасильницького спілкування учні розігрують діалоги, під час яких тренуються відповідати у спокійній формі на репліки із мікроагресією.

Учень має знати

- » розділові знаки в реченнях із прямою й непрямою мовою, при діалозі;
- » різні комунікативні стратегії відповідно до мети та ситуації діалогічного спілкування.

Учень має розуміти

- » як виявляти у спілкуванні толерантність до поглядів і суджень співрозмовників
- » роль комунікативних умінь для майбутньої професійної кар'єри;
- » й виявляти у спілкуванні толерантність до поглядів і суджень співрозмовників;
- » виражальні можливості діалогів.

Учень має вміти

- » створювати й розігрувати діалог на запропоновану тему.

Вправа «Протидія мікроагресії»

Мета

- » розвинути вміння ненасильницької комунікації.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » соціальна толерантність: ідентифікація та протидія проявам дискримінації, стереотипам.

Що необхідно підготувати до уроку

- » ноутбук,
- » проєктор,
- » презентацію,
- » дошку або фліпчарт.

СЛАЙД 1

РОЗКАЖІТЬ. Усі ми знаємо, що таке агресія і як вона проявляється. Але мало що чули про явище мікроагресії. Тим не менш, воно існує, його треба розрізнати і вміти правильно на нього реагувати. Сьогодні на уроці ми будемо створювати діалоги на основі фраз із мікроагресією та будемо вчитися правильно відповідати на них. Для того щоб успішно виконати це завдання, потрібно розібратися, що ж це за явище — мікроагресія – й чим воно відрізняється від звичайної агресивної поведінки.

Мікроагресія — це повсякденні прояви приниження або ображення (словесні або невербальні, навмисні чи ненавмисні), які передають ворожі та загалом негативні повідомлення цільовим особам виключно за приналежністю людини до тієї чи іншої соціальної групи (раса, національність, стать, вік, фізичні можливості, релігія, особливості зовнішності).

Мікроагресія, на відміну від явної грубості або лайки, часто навіть не передбачає наміру образити. Принизливі натяки може мимохиті «кинути» навіть людина, яка вважає себе ввічливою й начебто не збиралася виявляти невдоволення або грубість. Мікроагресія пов'язана з поширеними у суспільстві стереотипами про тих чи інших людей. Наприклад, «усі роми — грабіжники», «усі китайці схожі один на одного», «жінка повинна сидіти вдома і виховувати дітей», «мусульмани — це агресивні люди» та інше.

ПОЯСНІТЬ. Мікроагресію досить складно виявити. **ПРОДЕМОНСТРУЙТЕ** фото і приклади висловлювань із мікроагресією на екрані.

СЛАЙД 2

Повнуватій дівчині: «Оце так! Незважаючи на твої форми, ти така гнучка та пластична».

Протидія мікроагресії за допомогою ненасильницького спілкування

Повнуватій дівчині:

«Оце так! Незважаючи на твої форми, ти така гнучка та пластична»

Таблиця 1

Тип дискримінації	Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Расова	Білий чоловік або жінка стискають свою сумочку або перевіряють свій гаманець, коли темношкірий або латиноамериканський чоловік наближається до них.	Ви й ваша група — злочинці.
	Хтось переходить на інший бік вулиці, уникаючи особи з іншим кольором шкіри.	Ви небезпечні.
	«Як я впізнаю цього китайця?»	Усі представники іншої раси на одне обличчя.
	«Хто ви? Ви так цікаво виглядаєте!»	Ваша етнічна ідентичність робить вас екзотичним.
	Для азіатів, латиноамериканців або корінних американців (індіанців): «Що це ви, як у рот води набрали? Ми хочемо знати, що ви думаєте з цього приводу».	Вам слід асимілюватися, розчинитися в домінантній білій культурі.
	Коли звертається до дуже емоційної темношкірої особи: «Чому ви так розійшлися? Просто заспокойтеся».	

ПРИМІТКА. Це приклад з американського джерела. У нас немає настільки вираженої расової дискримінації у зв'язку з тим, що історія співіснування з особами інших рас значно менша, ніж в американців. Але ці приклади досить чітко показують саму суть мікроагресії. Можна пояснити учням, що, наприклад, у ситуації із хованням сумочки або перевіркою гаманця в нас так само поведуться з наближенням людини ромської етнічної групи. Також уже є покоління темношкірих дітей, які народилися й виростили в Україні, і коли таку людину хвалять за «гарну українську», тим самим натякають — ти несправжній українець, ти постійний іноземець у нашій країні. Оце і є прикладом мікроагресії за расовою ознакою.

Можна додати, що американці знімають багато фільмів на цю тему. Один із останніх, який заслуговує на увагу та який можна рекомендувати переглянути учням, — це «Зелена книга» 2019 року (фільм заснований на реальних подіях, нагороджений у 2019 році премією «Оскар» як найкращий фільм).

Для приміток:

Тип дискримінації	Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Расова	Білий чоловік або жінка стискають свою сумочку або перевіряють свій гаманець, коли темношкірий або латиноамериканський чоловік наближається до них.	Ви й ваша група — злочинці.
	Хтось переходить на інший бік вулиці, уникаючи особи з іншим кольором шкіри.	Ви небезпечні.

Тип дискримінації	Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Расова	«Хто ви? Ви так цікаво виглядаєте!»	Ваша етнічна ідентичність робить вас екзотичним.
	Для азіатів, латиноамериканців або корінних американців (індіанців): «Що це ви, як у рот води набрали? Ми хочемо знати, що ви думаєте з цього приводу». Коли звертається до дуже емоційної темношкірої особи: «Чому ви так розійшлися? Просто заспокойтеся».	Вам слід асимілюватися, розчинитися в домінантній білій культурі.

Ілюстрація расової дискримінації — фільм «Зелена книга» 2019 року. Перегляньте його вдома.

СКАЖІТЬ. А тепер ми з вами будемо бачити тип дискримінації та фрази або поведінку, а от приховані меседжі спробуємо знайти самостійно.

Для приміток:

ПРИМІТКА. Після того як учні запропонували декілька варіантів прихованих повідомлень-стереотипів, ви кліком виводите готову відповідь на екран.

СЛАЙД 11, 12

Таблиця 2

Тип дискримінації	Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Гендерна (за статевою ознакою)	Чоловіки свистять, коли жінка йде по вулиці.	Ваше тіло /зовнішність для задоволення чоловіків. Ви — сексуальний об'єкт.
	«Взяли працювати в Гугл? Звісно, посміхнулася там кому треба, натякнула і справу зроблено».	Жінки можуть влаштуватися на хорошу роботу лише через ліжко.
	«Ви дівчина, ви не повинні добре розбиратися в математиці».	Жінки менш здатні до математики й науки.
	Під час прийому на роботу жінки роботодавець запитує, чи не планує вона найближчим часом завагітніти.	Жінки — ненадійні працівниці, через них лише проблеми.
	Хтось запитує в жінки про її вік, і коли дізнається, що їй 31, крадькома дивиться на її безіменний палець.	Неодружена доросла жінка — це непристойно.
	Наполегливу менеджерку називають стервою, а її колегу-чоловіка з подібною поведінкою описують як лідера.	Жінки мають бути пасивними й дозволяти чоловікам приймати рішення.
	Лікарку зі стетоскопом помилково приймають за медсестру. Жінки мають бути підлеглими, а не керівницями.	Жінки менш здібні за чоловіків.

Тип дискримінації: Гендерна (за статевою ознакою)

Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Чоловіки свистять, коли жінка йде по вулиці.	Ваше тіло /зовнішність для задоволення чоловіків. Ви — сексуальний об'єкт.
«Взяли працювати в Гугл? Звісно, посміхнулася там кому треба, натякнула і справу зроблено».	Жінки можуть влаштуватися на хорошу роботу лише через ліжко.
«Ви дівчина, ви не повинні добре розбиратися в математиці».	Жінки менш здатні до математики й науки.
Під час прийому на роботу жінки роботодавець запитує, чи не планує вона найближчим часом завагітніти.	Жінки — ненадійні працівниці, через них лише проблеми.

Тип дискримінації: Гендерна (за статевою ознакою)

Фрази або поведінка з мікроагресією	Приховане повідомлення
Хтось запитує в жінки про її вік, і коли дізнається, що їй 31, крадькома дивиться на її безіменний палець.	Неодружена доросла жінка — це непристойно.
Наполегливу менеджерку називають стервою, а її колегу-чоловіка з подібною поведінкою описують як лідера.	Жінки мають бути пасивними й дозволяти чоловікам приймати рішення.
Хтось запитує в жінки про її вік, і коли дізнається, що їй 31, крадькома дивиться на її безіменний палець.	Жінки мають бути підлеглими, а не керівницями. Жінки менш здібні за чоловіків.

Ілюстрація дискримінації жінок — фільм «За статевою ознакою» 2018 року. Перегляньте його вдома.

ПРИМІТКА. СЛАЙД 13

Тут також можна навести хороший приклад екранізації проблеми гендерної дискримінації й запропонувати учням переглянути вдома чудовий фільм «За статевою ознакою» 2018 року (також заснований на реальних подіях).

- яка ваша потреба була знехтувана або не врахована в цій ситуації (наприклад, потреба в повазі, безпеці, свободі самовираження та інше);
- прохання (конкретне та чітке).

Отже, чотири кроки. Запам'ятайте: **факти, емоції, потреба, прохання.**

Ось приклад. Уявіть, що ви підліток 15 років. У вас є окрема кімната й ваша мама постійно заходить туди без дозволу й стуку. Як реагує звичайна людина, яку все це дратує: вона деякий час усе це терпляче спостерігає і в один прекрасний момент не витримує й починає кричати.

 ПРИМІТКА. Бажано зачитати дуже емоційно.

ПРОЧИТАЙТЕ. «Ну мам, ну чого ти завжди до мене заходиш?! Та ти мене вже дістала. Ти що, не бачиш, що ти мені заважаєш? Ну не заходь до мене, я ж уже казав тобі сто разів. Припини!»

Але така форма вираження невдоволення тільки обурює маму, вона ображається на деякий час, але потім усе одно поводить ся так само.

Є інший спосіб заявити про свої емоції й порушені потреби. Більш свідомий та зрілий. Це і є формула **ненасильницького спілкування**. Я зараз зачитаю вам репліки підлітка у відповідь на дії мами, а ви, коли почуєте, що ось крок 1 — факти, ось крок 2 — емоції, ось крок 3 — потреби, та 4 — прохання, підніміть руку і я зрозумію, що ви відзначаєте початок наступного кроку; тоді я попрошу когось із вас озвучити, що це за етап.

 ПРИМІТКА. Виділені жирним курсивом слова не читати, це позначення кроків.

(Факти) «Коли зараз я розмовляв по телефону і ти до мене зайшла тричі і сказала: “Ну поїхали, ну поїхали, бо спізнаємось. Ну я кому сказала, досить розмовляти, ходімо!” — **(емоції)** мені це було неприємно, мені було соромно перед моїм співрозмовником і мені було незручно розмовляти. **(Потреби)** Я хочу, щоб ти зрозуміла, що я вже досить доросла людина, і коли ти заходиш до моєї кімнати без дозволу та стуку, це порушує мої кордони. Зараз наші з тобою стосунки треба змінити, і я хочу, щоб ти до мене ставилася з більшою повагою. **(Прохання)** Тому я прошу тебе: будь ласка, не заходь до мене в кімнату без мого на те дозволу, і якщо ти знаєш, що я в кімнаті, і хочеш мені щось сказати, спочатку постукай, потім дочекайся поки я скажу: “Заходьте”, і вже потім заходь і кажи щось. Якщо ти будеш ігнорувати моє прохання, я буду тобі нагадувати про нього знов і знов».

 ЗАПРОПОНУЙТЕ. А тепер практичне завдання. Об'єднуємось у чотири групи по 7-8 учнів. Кожна група працюватиме з певною образливою фразою, до якої треба підготувати відповідь, використовуючи принцип ненасильницького спілкування: факти, емоції, потреба, прохання. Коли всі готові, група обирає двох представників для розігрування діалогу перед усім класом.

Наші герої — це:

- хлопець-мусульманин (варіант фрази з мікроагресією: «Я не буду з тобою сперечатись, а то хтозна, що в таких, як ти, в голові»);
- дівчина з надмірною вагою (варіант фрази з мікроагресією: «В тебе, мабуть, немає хлопця»);
- хлопець зі слуховим апаратом (варіант фрази з мікроагресією: «Ніколи б не подумав, що ти так добре чуєш»);
- темношкіра дівчина (варіант фрази з мікроагресією: «А якого кольору в тебе будуть діти, якщо ти завагітнієш від білого?»; «Мабуть, тебе тягне на батьківщину...»).

Для приміток:

 ВРАЗОК (лише для вчителя). Варіант відповіді в ненасильницькій формі на репліку «Я не буду з тобою сперечатись, а то хтозна що в таких, як ти, у голові»: «Коли ти кажеш, “таких, як ти”, (я впевнений, це ненавмисно), тим самим ти ображаєш мене, відбираючи в мене можливість бути індивідуальністю і взагалі не зважаючи на моє право бути особливим. Тому надалі прошу утримуватися у спілкуванні зі мною від узагальнень, стереотипів та кліше».

Варіант відповіді в ненасильницькій формі на репліку «У тебе, мабуть, немає хлопця»: «Зараз, коли ти висловила припущення про наявність або відсутність у мене хлопця, мені це було неприємно. Мене ображає те, що висновки про моє особисте життя робляться, судячи з моєї зовнішності. Це порушує моє право на особистий простір і знищує повагу до мого тіла. Тому надалі я прошу утримуватися від будь-яких коментарів стосовно мого особистого життя та комплекції».

Варіант відповіді в ненасильницькій формі на репліку «Ніколи б не подумав, що ти так гарно чуєш»: «Ти зараз нібито зробив мені комплімент, коли підкреслив, що я добре чую, а по факту звернув увагу на мою вроджену ваду, й це мене, чесно кажучи, дратує, бо тим самим ти не враховуєш мою потребу бути своїм серед однолітків, бути на одному рівні з вами, тим більше що завдяки слуховому апарату я маю можливість спілкуватись абсолютно нормально. Тому, якщо ти справді хочеш мене підтримати, я прошу тебе бути толерантнішим і звертати увагу не на наші розбіжності в біологічних особливостях, а шукати спільне в наших інтересах та захопленнях».

Варіант відповіді в ненасильницькій формі на репліку «Мабуть тебе тягне на батьківщину...»: «Ти вже не вперше повідомляєш мені про якусь мою міфічну батьківщину, й мені дуже сумно, що через брак інформації про мене або небажання сприймати мене українокою я у твоєму уявленні не можу бути повноправним членом нашої компанії, і мене це насправді обурює. І я тебе дуже прошу зважити на те, що колір шкіри не є ознакою національності, й коли ти хочеш нормально спілкуватися зі мною, прошу поважати мене й моє походження».

 ПРИМІТКА. Відповіді орієнтовні. В учнів може вийти зовсім інша картина. Можуть звучати зауваження з боку учнів, що вони так у житті ніколи не розмовлятимуть. Насправді ж для підлітків (навіть і для дорослих) у випадку неприємних натяків на їхню адресу більш характерна агресія у відповідь. Це вже є звичкою. І важливо підкреслити, що ми завдяки цій вправі тренуємо зовсім іншу навичку, тому наші звички можуть опиратися цьому процесові. Але манера

СЛОВНИК

Мікроагресія — це повсякденні прояви приниження або ображення (словесні або невербальні, навмисні чи ненавмисні), які передають ворожі та загалом негативні повідомлення цільовим особам виключно за приналежністю людини до тієї чи іншої соціальної групи (раса, національність, стать, вік, фізичні можливості, релігія, особливості зовнішності).

Дискримінація (лат. discriminatio «розрізнення») — будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Поняття охоплює виключення або обмеження можливостей для членів певної групи відносно можливостей інших груп.

Трансгендер. Якщо стать — це сукупність біологічних ознак організму, так чи інакше пов'язаних із функцією репродукції (тобто розмноження), то гендер — соціальна надбудова над ними. «Чоловічі» та «жіночі» традиційні ролі, способи поведінки, сфери діяльності й пов'язані з усім цим установки — все це відноситься саме до гендеру, а не до статі. Деякі трансгендерні люди ідентифікують себе зі статтю, протилежною зареєстрованій. Не плутати з особливостями сексуальної орієнтації, трансвеститами, андрогінами, агендерами та іншими. 25 травня 2019 року ВООЗ офіційно припинила класифікувати трансгендерність як психічний розлад. Із цього моменту документ описує «розлад гендерної ідентичності» як «гендерну невідповідність», і термін був виключений із розділу про психічні розлади.

ДЖЕРЕЛА

1. Derald Wing Sue PhD. Microaggressions in everyday life [Електронний ресурс] // Psychology Today. — 17.11.2010. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/microaggressions-in-everyday-life/201011/microaggressions-more-just-race>.
2. Marshall B. Rosenberg PhD. Nonviolent Communication. 2015. PuddleDancer Press. 244 p.
3. Lui P. P., Quezada L. (2019). Associations between microaggression and adjustment outcomes: A meta-analytic and narrative review [Електронний ресурс] // Psychological Bulletin. — 2019. — №145(1). — P. 45–78. — Режим доступу до ресурсу: <http://dx.doi.org/10.1037/bul0000172>.
4. Ірискіна Ірина. Трансгендерність от ЧЖ до Х [Електронний ресурс] // Update. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: https://update.com.ua/spetcpoeekt_tag987/transgender/.
5. Оценка покупателя. Фильм «Красотка» [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Training Day — 25.11.2015 — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=hm6CRleMIMc>.

Для приміток:

АВТОРКА: Тетяна Коваленко

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.